

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KOROBKINA Tetiana – Doctor of Philosophical Science, Associate Professor, Professor of the Department of Philosophy of the Kharkiv National University of Radio Electronics.

Scientific interests: psychological and pedagogical problems of higher education; philosophical anthropology, philosophical and psychological aspects of inclusive education.

DASHENKOVA Natalia – PhD (Candidate of Philosophical Sciences), Associate Professor, Head of the Department of Philosophy of the Kharkiv National University of Radio Electronics.

Scientific interests: philosophical foundations of psychology; psychology of critical thinking; pedagogy of higher education.

HORIACHKOVSKA Hanna – PhD (Candidate of Philosophical Sciences), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Philosophy of the Kharkiv National University of Radio Electronics.

Scientific interests: humanitarian foundations of education; philosophy of culture.

Стаття надійшла до редакції 07.05.2025 р.

Стаття прийнята до друку 18.05.2025 р.

УДК 37.01

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-219-54-58

ГЛІНЧУК Юлія –

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри технологічної, професійної
освіти та цивільної безпеки Рівненського
державного гуманітарного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3328-5594>
e-mail: yuliyaglinchuk@ukr.net

ПРАЦЕОХОРОННА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті актуалізується питання впливу загальноосвітнього середовища на суб'єктів освітнього процесу. Зазначається, що внаслідок дії негативних освітніх чинників здобувачі освіти та вчителі масово втрачають своє здоров'я. Така ситуація становить загрозу для забезпечення сталого розвитку, а тому потребує вирішення. Стверджується, що дієвим шляхом вирішення означеної проблеми є вдосконалення працезахоронної підготовки майбутніх учителів як підготовки до збереження життя, здоров'я й працездатності суб'єктів загальноосвітнього середовища.

Констатовано, що готовність до збереження життя, здоров'я й працездатності суб'єктів загальноосвітнього середовища декларовано освітнім законодавством, стандартами вищої освіти та професійними стандартами.

На основі аналізу теоретичних аспектів досліджуваної проблеми встановлено, що в сучасних умовах зорієнтованість на сталий розвиток стала властивістю системи освіти.

На основі аналізу практичних аспектів досліджуваної проблеми виявлено значну кількість недоліків: незрозуміння значущості працезахоронної підготовки майбутніх учителів для забезпечення сталого людського розвитку; зведення працезахоронної підготовки до загальнооздоровчих ідей; неврахування першопричин втрати здоров'я суб'єктами освітнього процесу (порушення санітарно-гігієнічних норм, обмеження рухової активності, надмірне стресове навантаження, велика відповідальність і багато чого іншого).

Мета публікації – висвітлення особливостей працезахоронної підготовки педагогів у контексті забезпечення сталого людського розвитку.

Обґрунтовується авторська позиція щодо вдосконалення працезахоронної підготовки майбутніх учителів у контексті забезпечення сталого розвитку: наявність у освітній програмі працезахоронної дисципліни, професійна спрямованість змісту цієї дисципліни та ефективні технології її викладання.

Пропонуються напрями подальших досліджень: вивчення можливостей неформальної освіти для працезахоронної підготовки майбутніх учителів; формування навичок моніторингу та аналізу стану охорони праці в закладі освіти; формування компетентності з управління охороною праці в закладах освіти.

Ключові слова: загальноосвітнє середовище, суб'єкти освітнього процесу, майбутні вчителі, працезахоронна підготовка, сталий людський розвиток.

HLINCHUK Yuliya –

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Technological,
Vocational Education and Civil Safety of
Rivne State University of Humanities
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3328-5594>
e-mail: yuliyaglinchuk@ukr.net

LABOR PROTECTION TRAINING OF FUTURE TEACHERS IN THE CONTEXT OF ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT

The article updates the issue of the influence of the general education environment on the subjects of the educational process. It is noted that as a result of the action of negative educational factors, students and teachers lose their health en masse. This situation poses a threat to ensuring sustainable development, and therefore requires a solution. It is argued that an effective way to solve the problem is to improve the labor protection training of future teachers as preparation for preserving the life, health and working capacity of subjects of the general education environment.

It is stated that the readiness to preserve the life, health and working capacity of subjects of the general education environment is declared by educational legislation, higher education standards and professional standards.

Based on the analysis of the theoretical aspects of the problem under study, it was established that in modern conditions, orientation towards sustainable development has become a property of the education system.

Based on the analysis of the practical aspects of the problem under study, a significant number of shortcomings were identified: misunderstanding of the significance of labor protection training of future teachers for ensuring sustainable human development; reduction of labor protection training to general health-improving ideas; failure to take into account the root causes of health loss by subjects of the educational process (violation of sanitary and hygienic standards, restriction of physical activity, excessive stress, great responsibility, and much more).

The purpose of the publication is to highlight the features of labor protection training for teachers in the context of ensuring sustainable human development.

The author's position on improving labor protection training of future teachers in the context of ensuring sustainable development is substantiated: the presence of an labor protection discipline in the educational program, the professional orientation of the content of this discipline, and effective technologies for its teaching.

Directions for further research are proposed: studying the possibilities of informal education for labor protection training of future teachers; developing skills in monitoring and analyzing the state of occupational safety in an educational institution; developing competence in managing labor protection in educational institutions.

Key words: *general educational environment, subjects of the educational process, future teachers, labor protection training, sustainable human development.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Доволі тривалий період представники зрослого покоління проводять у закладах загальної середньої освіти. Це не може не впливати на їх життя, здоров'я та працездатність у контексті освітньо-виховних впливів та відповідності загальноосвітнього середовища нормам параметрів мікроклімату, санітарно-гігієнічних умов, вимог пожежної безпеки, електробезпеки тощо. А ще на здобувачів загальної середньої освіти не може не впливати стан здоров'я педагогів.

На жаль, нині в умовах загальноосвітнього середовища представники зрослого покоління [7; 10] та педагоги [4; 6] масово втрачають своє здоров'я. А такі зовнішні обставини, як нещодавня пандемія коронавірусу COVID-19 і війна лише посилюють означену проблему. Це становить загрозу для сталого розвитку української нації і потребує нагального вирішення, зокрема, в контексті працеворонної підготовки майбутніх учителів як підготовки до збереження життя, здоров'я й працездатності суб'єктів загальноосвітнього процесу. Адже освіта, як соціальний інститут, повинна гнучко реагувати на актуальні суспільні запити.

Розуміння впливу загальноосвітнього середовища на життя, здоров'я та працездатність його суб'єктів і чітке усвідомлення того, що між станом здоров'я громадян і рівнем національної безпеки існує прямо пропорційний взаємозв'язок не могло не вплинути на положення засадничих освітніх документів. Так, безпечно й здорове освітнє середовище декларують Закон України «Про освіту», Закон України «Про загальну середню освіту», Національна стратегія розбудови безпечного і здорового середовища у новій українській школі, Концепція безпеки закладів освіти, Концепція розвитку державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року та ін.

Водночас безпекові та здоров'язберігальні компетентності педагогів закладено в стандартах вищої освіти напрямів «А3 Початкова освіта» й «А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)» та у відповідних професійних стандартах: «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»,

«Вчитель закладу загальної середньої освіти» й «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти».

Однак аналіз стану працеворонної підготовки майбутніх учителів як підготовки до збереження життя, здоров'я й працездатності суб'єктів загальноосвітнього середовища [3, с. 89–110] свідчить про значну кількість недоліків, що є вагомим проблемою не лише галузевого, а й національного масштабу, позаяк представники зрослого покоління – це генофонд і стратегічний суспільний потенціал української нації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На переконання О. Хмелевської, паралельно з процесом оформлення концепції сталого розвитку змінюється й бачення місії освіти в інтересах сталості, її функціональне призначення, змістове наповнення, результативність, педагогічні практики, навчальне середовище [9].

А. І. Коренева стверджує, що на сучасному етапі розвитку суспільства освіта для сталого розвитку стала властивістю самої освіти, і в сучасних кризових умовах відповідне реформування освіти стане відповіддю на виклики сьогодення [5].

Однак, не можемо не погодитись із О. Пометун, яка звертає увагу на проблему, підкреслену в документах ЮНЕСКО: освіта повинна бути для сталого розвитку, а не про сталий людський розвиток. Для цього необхідно навчати в дії і для дії [8].

На жаль, доволі часто підготовка майбутніх учителів до діяльності на засадах сталого розвитку якраз зводиться до навчання про сталий розвиток – вивчення дисциплін на кшталт «Сталий розвиток», «Концепція сталого розвитку» тощо. Зокрема, невітніша ситуація складається з усвідомленням значущості працеворонної підготовки майбутніх учителів (як підготовки до збереження життя, здоров'я та працездатності суб'єктів освітнього процесу) для забезпечення сталого людського розвитку на тлі стрімкої втрати здоров'я здобувачами загальної середньої освіти та вчителями. Водночас необхідність здоров'язберігальної підготовки майбутніх учителів (яка є складником працеворонної) є загально визнаною. Однак на практиці більшість дослідників здоров'язберігальної підготовки майбутніх учителів

зводять до формування цінності здоров'я, мотивації щодо його збереження, виховання культури здоров'я, здорового способу життя тощо. А першопричини втрати здоров'я, зумовлені чинниками освітнього середовища (порушення санітарно-гігієнічних норм, обмеження рухової активності, надмірне стресове навантаження, велика відповідальність і багато чого іншого) не враховуються.

Фактично, нині спостерігається парадоксальна ситуація, коли здобувачам загальної середньої освіти, які перебувають під впливом здоров'ярйунівних освітніх чинників, прищеплюються цінності здоров'я, здорового способу життя тощо.

Не менш парадоксальною є підготовка майбутніх учителів до ведення здорового способу життя, формування в них культури здоров'я тощо без підготовки, знову ж таки, до превенції чи мінімізації дії негативних освітніх чинників, хоча саме вони призводять до втрати професійного здоров'я та довголіття.

Переконавання дослідників щодо необхідності врахування професійних чинників у підготовці майбутніх учителів, на жаль, є поодинокими (Р. Білик, Г. Мешко, С. Кучерган та ін.).

З іншого боку, Україною зроблено свідомий проєвропейський вибір, що зумовлює необхідність відповідних змін [2]. Зокрема, з огляду на те, що в європейських країнах (як і в інших розвинутих країнах) вагома роль у контексті сталого розвитку відводиться охороні праці (рівень охорони праці ототожнюється з рівнем розвитку держави), у закладах вищої освіти Європейського Союзу велике значення має працезохоронна підготовка майбутніх фахівців не лише технічної, а й соціономічної сфери, зокрема й майбутніх учителів [1, с. 40].

Загалом теоретичний аналіз досліджуваної проблеми засвідчує недостатність її розробки.

Мета статті – висвітлити особливості працезохоронної підготовки педагогів у контексті забезпечення сталого людського розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Недостатня розробка теоретичних аспектів означеної проблеми не може не впливати на практичний стан підготовки майбутніх учителів. Так, наприклад, нами було виявлено, що масово у випускових роботах з тематики впровадження в освітній процес інформаційних технологій наводяться розробки занять, у яких час застосування комп'ютера перевищує всі допустимі норми; в роботах на природознавчу тематику наводяться розробки планів екскурсій, де відсутні пункти щодо заходів з охорони праці та безпеки життєдіяльності, хоча це є не лише працезохоронною, а й методичною вимогою; в роботах з тематики інтенсифікації освітнього процесу не враховуються ергономічні вимоги та вікові психолого-інтелектуальні особливості здобувачів освіти тощо [3, с. 58].

Неформальне спілкування зі студентами та випускниками педагогічних спеціальностей за напрямками «Початкова освіта» та «Середня освіта» засвідчує, що ті, хто не вивчав жодної працезохоронної дисципліни не обізнані ні з санітарно-

гігієнічними вимогами до навчальних приміщень, до друкованої продукції тощо, ні з нормами пожежної безпеки та електробезпеки до закладів освіти, ні з ергономічними вимогами до розкладу уроків, ні з видами та організаційними засадами проведення інструктажів для учасників освітнього процесу та «хвилинок здоров'я»; не знають як діяти в разі пожежі, у випадку травматизму, як формувати безпечні алгоритми поведінки, не володіють здоров'язберігальними технологіями, не усвідомлюють ролі вчителя у забезпеченні сталого розвитку тощо. Хоча вчитель, відповідно до освітнього законодавства, несе повну відповідальність за життя та здоров'я здобувачів освіти під час освітнього процесу, а керівник закладу освіти несе повну відповідальність за стан охорони праці в ньому.

Вважаємо, що дієвим рішенням означеної проблеми є організована належним чином працезохоронна підготовка майбутніх учителів: наявність у освітній програмі працезохоронної дисципліни, професійна спрямованість змісту цієї дисципліни та ефективні технології її викладання. Зупинимось на цьому детальніше.

Наявність у освітній програмі працезохоронної дисципліни

Абсолютно кожен працівник у абсолютно кожній професійній сфері має посадові обов'язки з охорони праці, а за порушення в галузі охорони праці передбачено такі види відповідальності, як дисциплінарна, адміністративна, матеріальна та кримінальна.

У сфері освіти, працезохоронна діяльність, на відміну від заводу чи фабрики є значно складнішою. Адже в освітньому середовищі, де абсолютна більшість взаємодій відбувається в системі «людина-людина», на здоров'я його суб'єктів впливає значно ширший спектр чинників, і технології його збереження під час освітнього процесу є набагато складнішими.

На сьогодні в окремих ЗВО відбувається заміна працезохоронних дисциплін «альтернативними», внаслідок чого відбувається перехід від урахування першопричин втрати здоров'я суб'єктами загальноосвітнього процесу (як наслідку дії відповідних чинників освітнього середовища) до загальних ідей здоров'язбереження, що закономірним чином знижує якість підготовки майбутніх учителів.

А в деяких ЗВО освітніми програмами передбачено підготовку майбутніх учителів до створення безпечного й здоров'язберігального середовища за рахунок окремих освітніх компонентів, що унеможливорює системність працезохоронної підготовки, а, відтак, і її якість, адже отримувани знання є епізодичними, фрагментарними й неповними.

Професійна спрямованість змісту навчання

Абсолютно очевидно, що підготовка майбутніх учителів до збереження життя, здоров'я та працездатності суб'єктів освітнього процесу потребує професійної спрямованості змісту навчання. Для цього викладач повинен бути передусім фахівцем у галузі освіти.

Свого часу викладання працезахоронних дисциплін для майбутніх педагогів фахівцями в галузі технічних наук призвело до масового перенесення змісту аналогічних дисциплін, які викладаються для фахівців інженерного, профілю. Тому майбутні вчителі навчалися, наприклад, розраховувати вентиляцію чи вимірювати опір захисного заземлення, що ніяким чином не входить до їх майбутніх посадових обов'язків.

Після визнання валеології псевдонаукою окремі валеологи змістили акцент своїх наукових пошуків на сферу охорони праці в галузі освіти, безпеки освітнього середовища, освітніх технологій здоров'я тощо, обстоюючи валеологічні технології збереження здоров'я суб'єктів освітнього середовища, зокрема, медитаційні техніки, прийом БАДів, визначення патогенних зон у навчальних приміщеннях тощо.

Викладання працезахоронних чи «альтернативних» їм дисциплін фахівцями в галузі охорони здоров'я чи медицини призводить до підміни працезахоронного (безпекового) змісту загальнооздоровчим. Хоча можна правильно харчуватись, робити зарядку, оздоровлюватись, загартовуватись, приймати вітаміни тощо, однак, якщо матиме місце недотримання вимог охорони праці: неправильно складений розклад уроків, надмірне інтелектуально-психологічне навантаження чи оголений провід, чи грубе порушення правил безпеки (наприклад, через непроведений інструктаж), чи використання невідповідного навчально-методичного забезпечення чи невідповідних ремонтних матеріалів, чи отруйні або алергенні кімнатні рослини, чи використання навчальних посібників, що не відповідають санітарно-гігієнічним вимогам до друкованої продукції тощо, то це здоров'я не збереже, не дивлячись на згадані вище здоров'язберігальні чи оздоровчі заходи.

Ефективні технології викладання

Недостатній досвід викладання працезахоронних дисциплін для студентів педагогічних спеціальностей, нерозуміння багатогранності й комплексності безпеки освітнього середовища не сприяли достатній розробці методичних аспектів викладання працезахоронних дисциплін для майбутніх учителів. Хоча на сьогодні, наприклад, ефективність застосування інноваційних технологій є загально визнаною. Це підтверджує і власний досвід викладання працезахоронних дисциплін.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Одним із вагомих складників забезпечення сталого людського розвитку є належна працезахоронна підготовка майбутніх учителів як підготовка до збереження життя, здоров'я та працездатності суб'єктів освітнього процесу. Першоосновою такої підготовки є наявність працезахоронної дисципліни (працезахоронних дисциплін) у освітніх програмах, професійна спрямованість змісту навчання та ефективні технології викладання.

Перспективи подальших розвідок убачаємо в дослідженні можливостей неформальної освіти в працезахоронній підготовці майбутніх учителів;

формування навичок моніторингу та аналізу стану охорони праці в закладі освіти; формування компетентності з управління охороною праці в закладах освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гвоздй С. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей до безпеки життя і професійної діяльності: монографія. Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова. 2016. 420 с.
2. Глінчук Ю. Розвиток соціальної відповідальності з охорони праці майбутніх учителів у контексті європейського поступу України. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. Спецвипуск, присвячений євроінтеграційній тематиці*. 2022. Том 1. № 76. С. 42–47.
3. Глінчук Ю. О. Система формування працезахоронної компетентності майбутніх учителів початкової школи: монографія. Рівне: Доцент, 2021. 520 с.
4. Зоріна М. О. Професійне здоров'я вчителя як важлива складова його діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 33 (86). С. 175–179.
5. Коренева І. М. Сучасні функції освіти для сталого розвитку. *Педагогічні науки: збірник наукових праць*. 2018. LXXXI. Том 2. С. 143–149.
6. Мешко Г. М., Мешко О. І. Професійне здоров'я педагога як умова ефективної виховної діяльності. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир: ЖДУ, 2005. Вип. 24. С. 94–96.
7. Няньковський С. Л., Яцула М. С., Чикайло М. І., Пасечнюк І. В. Стан здоров'я школярів в Україні. *Здоров'я дитини*. 2012. № 5 (40). URL: <http://www.mif-ua.com/archive/article/32962> (дата звернення 23.03.2025).
8. Пометун О. І. Педагогічні засади освіти для сталого розвитку в українській школі. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 1. С. 171–182.
9. Хмелевська О. М. Освіта для сталого розвитку: зміст та інституції. *Демографія та соціальна економіка*. 2018. № 1 (32). С. 29–42.
10. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідеміологічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України: за ред. Квіташвілі О. Київ: МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України». 2015. С. 35–60.

REFERENCES

1. Hvozdi, S. (2016). *Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnykh spetsialnostei do bezpeky zhyttia i profesiinoi diialnosti: monohrafiia*. [Theoretical and methodological principles of training future specialists in socio-economic specialties for the safety of life and professional activity: monograph]. Odessa: ONU im. I. I. Mechnykova. 420 s. [in Ukrainian]
2. Hlinchuk, Yu. (2022). *Rozvytok sotsialnoi vidpovidalnosti z okhorony pratsi maibutnikh uchyteliv u konteksti yevropeiskoho postupu Ukrainy*. [Development of social responsibility for occupational safety of future teachers in the context of Ukraine's European progress]. *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Serii 5: Pedagogichni nauky: realii ta perspektyvy. Spetsvypusk, prysviachenyi yevrointehratsiinii tematytsi*. Tom 1. № 76. S. 42–47. [in Ukrainian]
3. Hlinchuk, Yu. O. (2021). *Systema formuvannia pratseokhoronnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoi shkoly: monohrafiia*. [System of formation of

occupational safety competence of future primary school teachers: monograph]. Rivne: Dotsent. 520 s. [in Ukrainian]

4. Zorina, M. O. (2013). Profesiine zdorovia vchytelia yak vazhlyva skladova yoho diialnosti. [A teacher's professional health as an important component of his or her activities]. Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh. Vyp. 33 (86). S. 175–179. [in Ukrainian]

5. Koreneva, I. M. (2018). Suchasni funktsii osvity dlia staloho rozvytku. [Modern functions of education for sustainable development]. Pedahohichni nauky: zbirnyk naukovykh prats. LXXXI. Tom 2. S. 143–149. [in Ukrainian]

6. Meshko, H. M., Meshko, O. I. (2005). Profesiine zdorovia pedahoha yak umova efektyvnoi vykhovnoi diialnosti. [Professional health of a teacher as a condition for effective educational activity]. Visnyk Zhytomirskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Zhytomyr: ZhDU. Vyp. 24. S. 94–96. [in Ukrainian]

7. Niankovskiy, S. L., Yatsula, M. S., Chykailo, M. I., Pasechniuk, I. V. (2012). Stan zdorovia shkoliariv v Ukraini. Zdorovia dytyny. [The health status of schoolchildren in Ukraine]. № 5 (40). URL: <http://www.mif-ua.com/archive/article/32962> (data zvernennia 23.03.2025). [in Ukrainian]

8. Pometun, O. I. (2015). Pedahohichni zasady osvity dlia staloho rozvytku v ukrainskii shkoli. [Pedagogical principles of education for sustainable development in Ukrainian schools]. Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal. № 1. S. 171–182. [in Ukrainian]

9. Khmelevska O. M. (2018). Osvita dlia staloho rozvytku: zmist ta instytutsii. [Education for sustainable

development: content and institutions]. Demohrafiia ta sotsialna ekonomika. № 1 (32). S. 29–42. [in Ukrainian]

10. Shchorichna dopovid pro stan zdorovia naselennia, sanitarno-epidemiolohichnu sytuatsiiu ta rezultaty diialnosti systemy okhorony zdorovia Ukrainy: za red. Kvitashvili O. (2015). [Annual report on the state of health of the population, sanitary and epidemiological situation and results of the activity of the health care system of Ukraine: edited by Kvitashvili O. Kyiv: Ministry of Health of Ukraine, State Institution "UISD Ministry of Health of Ukraine"]. Kyiv: MOZ Ukrainy, DU «UISD MOZ Ukrainy». S. 35–60. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГЛІНЧУК Юлія – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри технологічної, професійної освіти та цивільної безпеки Рівненського державного гуманітарного університету.

Наукові інтереси: працезохоронна підготовка майбутніх учителів у контексті забезпечення сталого розвитку

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HLINCHUK Yuliya – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Technological, Vocational Education and Civil Safety of Rivne State University of Humanities.

Scientific interests: labor protection training of future teachers in the context of ensuring sustainable development.

Стаття надійшла до редакції 08.05.2025 р.

Стаття прийнята до друку 19.05.2025 р.

УДК 378.147:004.9

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-219-58-63

НЕНЬКО Юлія –

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри мовної підготовки
Національного університету цивільного захисту України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7868-0155>
e-mail: Nenko_yuliia@nuczu.edu.ua

ІНТЕГРАЦІЯ МОБІЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННЯ: ПЕДАГОГІЧНІ, ТЕХНІЧНІ ТА ЕТИЧНІ АСПЕКТИ

У статті розглянуто проблему інтеграції мобільного навчання у процес викладання у закладах вищої освіти. Актуальність дослідження зумовлена стрімким розвитком цифрових технологій, що трансформують освітнє середовище і змінюють підходи до навчання. Увага приділяється новим можливостям, які відкриває мобільне навчання – гнучкість, персоналізація навчання, автономність, інтерактивність, доступ до навчальних матеріалів незалежно від часу й місця. У межах дослідження здійснено аналіз еволюції мобільного навчання: від використання персональних цифрових асистентів і простих освітніх додатків на початку 2000-х до сучасних інтелектуальних платформ, що інтегрують штучний інтелект, доповнену та віртуальну реальність, великі дані та гейміфікацію. Автор акцентує увагу на трансформації ролі викладача в умовах мобільного середовища та зростанні значення цифрової компетентності як студентів, так і педагогів. Особливу увагу приділено бар'єрам, які перешкоджають ефективному впровадженню мобільного навчання: технічним (нестабільність інтернет-з'єднання, нерівномірний доступ до пристроїв), педагогічним (відволікальні чинники, низька якість деяких додатків, складність інтерфейсів), соціальним (цифрова нерівність) та етичним (захист персональних даних, надмірна цифрова залежність, проблема конфіденційності). У дослідженні обгрунтовано, що ефекtywne використання мобільного навчання вимагає комплексного міждисциплінарного підходу, що поєднує педагогічні інновації, розвиток цифрової інфраструктури, формування цифрової культури та розробку відповідних нормативних регламентів. У статті також окреслено перспективи подальшого розвитку мобільного навчання – інтеграція штучного інтелекту для персоналізованого навчання, застосування віртуальної та доповненої реальності для створення імерсивного освітнього середовища, використання великих даних для адаптації освітніх траєкторій та гейміфікація як засіб підвищення мотивації. Результати дослідження свідчать, що мобільне навчання має значний потенціал для вдосконалення освіти, однак його реалізація потребує стратегічного планування, підтримки викладачів, формування цифрової грамотності та забезпечення рівного доступу до цифрових ресурсів.

Ключові слова: мобільне навчання; цифрова освіта; інновації в освіті; цифрова грамотність; персоналізоване навчання.